

A szokásos módon készült (2) sémában a szorzó 5-jegyű és csak 4 részletszorzatot látunk; továbbá az első részletszorzatot (2) két jeggyel hosszabbnak mutatja a szorzónál. Mivel bármely részletszorzat csak egy jeggyel lehet hosszabb a szorzandónál (hiszen ha a minden számjegynél nagyobb 10-zel szorzunk, akkor is csak egy jeggyel hosszabb szorzatot kapunk), azért a 8 jegyű sor csak úgy jöhetett létre, hogy a szorzó 2-ik jegye: $B = 0$.

Eszerint az (1) séma 1. részletszorzatában az $F \cdot B$ szorzatból nem jöhetett létre átvendő maradék, így $F \cdot A = 14$. Ez csak úgy lehetséges, ha F és A egyike 7, másika 2. Ugyanezen részletszorzat utolsó jegye páratlan, ezért F és E mindegyike páratlan, tehát $F = 7$ és $A = 2$, másrészt $E = 3$, mert az $F = 7$ -es „kis egyszeregyben”, azaz 7 első 10 többszöröse között csak $3 \cdot 7$ végződik 1-esre.

(2)-nek 4-ik részletszorzata (a 3-ik sor) ugyanúgy 6-jegyű, mint a szorzandó, amelyről már tudjuk, hogy 7-essel kezdődik. Így a szorzó 4-ik jegye: $D = 1$. Hasonlóan adódik, hogy $C > 1$. Mármost (1) első sorában $F \cdot E$ átviteli maradéka 2, ezt $F \cdot D = 7$ -hez hozzácsatolva $N = 9$, és átvitel nincs. Így a szorzandó $\overline{BC} = \overline{OC}$ jegyeivel írt szám 7-szerese $\overline{1M} < 20$, ezért $C = 2$, és a teljes szorzandó 20213.

Hasonlóan az (1) séma 2-ik sorának elejéből $G = 3$. A 3-ik sor elejéből viszont $H \cdot A = 2 \cdot H = 5$, vagy $H \cdot \overline{AB} = 20H = 50$ -ból $H = 2,5$ adódik, ami lehetetlen. Ez a sor egy jeggyel hátrább is végződik, de végződése nem 0. A számoló itt eltért a szokástól. Hasonlóan a 4-ik sor is hosszabb a várhatónál, és utolsó jegye (2) szerint $Z = 5$. Így mindenesetre $L = 5$.

A két sor hiánya és az utolsó két sor hosszabb volta alapján feltehetjük, hogy a számoló a $\overline{HJ}$ kétjegyű számmal, majd meg $\overline{KL}$ -lel egy csapásra szorozott. A $H = 2,5$ érték és a 3-ik sor 5-ösre végződése szerint kézenfekvő a $J = 5$, $H = 2$ feltevés, méginkább ha tudjuk, hogy 25-tel a szokásosnál egyszerűbben szorozhatunk úgy, hogy a szorzandó 100-szorosát osztjuk 4-gyel. És mivel még a 4-ik és 3-ik sorbeli számok aránya – az első három, ill. két jegy alapján közelítőleg $151 : 50 \approx 3$, azért a 4-ik sor $3 \cdot 25 = 75$ -tel való szorzás útján keletkezhetett. Ezt a fenti $L = 5$ megállapítás is támogatja. Így $K = 7$, $L = 5$, és a szorzó 732575.

A 4-ik sort a számoló kétféleképpen is képezhette: a 3-ik sornak 3-mal, vagy a 2-ik sornak 25-tel való szorzása útján.

A $20213 \cdot 732575$ szorzásnak a fentiek szerinti teljes végrehajtása és a szokásos módon való teljes próbája az adott sémákkal nincs ellentmondásban ezért – más feltevés hiányában – valószínű, hogy számolónk a mondott fogással rövidítette a munkáját.

Négyessy Miklós (Mosonmagyaróvár, Kossuth L. g. III. o. t.)

Megjegyzés. A szorzandó előre való megállapítása helyett a részletszorzatok arányából is arra jutunk, hogy $F : G \approx 141 : 60 \approx 7 : 3$, másrészt $G : H \approx 60 : 50 \approx 6 : 5$. Itt 6 és 5 relatív prímek, ezért az előbbi arányban $G = 6$ -tal próbálkozva $F = 14$ -re kell következtetnünk, ami lehetetlen. Az 1. és 3. sor körülbelüli $14,1 : 50 \approx 14 : 50$ aránya, valamint az 1. és 4. sor $14,1 : 151 \approx 7 : 75$ körüli aránya sem fejezhető ki számjegyekkel. Ezek az észrevételek is hozzásegítenek a fenti feltevés kialakításához.